Millaista tukea varttunut korkeakouluopiskelija tarvitsee opinnoilleen?

11.11.2022

Yli 35-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden tukemisessa etenkin opettajien, opinto-ohjaajien ja tietohallinnon Jelppari-palvelun merkitys korostuu. Tämä käy ilmi Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoille marraskuussa 2021 tehdystä kyselystä. Opintojaan niin sanotuissa maakuntakorkeakoulutoteutuksissa suorittavista merkittävä osa kuuluu tähän ikäryhmään.

Opiskelijoiden tukipalvelujen käyttöä ja niiden tärkeyttä kartoittavaan kyselyyn vastasi yhteensä 639 Seinäjoen ammattikorkeakoulun (SeAMK) tutkinto-opiskelijaa, joista valtaosa (54 %) oli alle 26-vuotiaita. Seuraavaan ikäryhmään (26–35-vuotiaat) kuului neljännes vastaajista ja yli 35-vuotiaisiin 18 %. Loput vastaajista eivät halunneet kertoa ikäänsä. Luvut noudattelevat varsin hyvin SeAMKin opiskelijoiden ikäjakaumaa. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen mukaan vuonna 2021 SeAMKin opiskelijoista (FTE-luku) alle 25-vuotiaita oli 52 %, 25–34-vuotiaita 32 % ja tätä vanhempia 16 %.

Yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) on säännökset yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämisestä ja syrjinnän kielloista muun muassa iän perusteella. Laki velvoittaa koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista. Tämä ei tarkoita pelkästään välittömän syrjinnän estämistä, vaan oppilaitosten tulisi aktiivisesti pyrkiä luomaan käytäntöjä, joilla erilaisten, esimerkiksi eri-ikäisten, ihmisten yhdenvertaisuutta voidaan vahvistaa. Käytännöt voivat liittyä niin koulutukseen hakeutumiseen, opinnoissa etenemiseen kuin valmistumiseenkin (ks. esim. Nori ym. 2021 sekä Kosunen 2021).

Tässä artikkelissa tarkastellaan ikäryhmien välisiä eroja edellä mainitun kyselyn vastauksissa. Erityistä

huomiota kiinnitetään yli 35-vuotiaiden ikäryhmään, jota kutsutaan myös varttuneiksi opiskelijoiksi.

Opintojen maakuntakorkeakoulutoteutukset

Seinäjoen ammattikorkeakoulu on vuodesta 2007 saakka toteuttanut tutkintokoulutuksiaan myös niin sanottuina maakuntakorkeakoulutoteutuksina. Kyse on sisällöltään normaaleista ammattikorkeakoulututkinnoista, mutta niiden pääasiallisena toteutuspaikkana on jokin muu kuin Seinäjoen kampusalue. Vuosien mittaan tutkintokoulutusten maakuntakorkeakoulutoteutuksia on järjestetty yli 20, ja niissä on opiskellut noin 620 opiskelijaa. AMK-tutkintoja on suoritettu yli 300. Lisäksi osa maakuntakorkeakouluryhmässä opintonsa aloittaneista on suorittanut ne myöhemmin loppuun Seinäjoen opiskelijaryhmässä.

Maakuntakorkeakoulun tutkinto-opiskelijoiden ikä- ja sukupuolijakaumasta ei ole tehty tilastollista selvitystä. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että opiskelijat ovat hieman iäkkäämpiä kuin SeAMKin opiskelijat keskimäärin. Monet maakuntakorkeakoulun opiskelijat kuuluisivatkin siten tässä artikkelissa kuvattuun varttuneiden opiskelijoiden ryhmään eli yli 35-vuotiaisiin.

Opiskelijan ikä vaikuttaa palvelujen käyttöön

Vastaajilta tiedusteltiin, mitä opintojen tukipalveluja he ovat itse käyttäneet. Kaikkien kyselyyn tulleiden vastausten perusteella yleisimmin hyödynnettyjä palveluja ovat opinto-ohjaajan (41 % vastanneista), opiskeluterveydenhuollon (38 %) ja opettajien (32 %) tarjoama tuki.

Opiskelijan ikä vaikuttaa selvästi vastauksiin. Siinä missä opettajien tukea kertoi hyödyntäneensä 36 prosenttia 26–35-vuotiaista ja peräti 42 prosenttia yli 35-vuotiaista, nuorimmasta ikäryhmästä (alle 26-vuotiaat) näin vastasi vain 25 prosenttia. Tietohallinnon Jelppari-palvelun käytössä oli niin ikään selviä eroja ikäryhmien välillä. Alle 26-vuotiaista Jelpparin palveluja kertoi käyttäneensä vain neljäsosa vastaajista, yli 36-vuotiaista taas puolet. Opiskelijakunta SAMO:n ja opiskelijatutoreiden palvelujen käyttäjissä painottuu nuorin ikäryhmä. esimerkiksi SAMO:n palveluja on käyttänyt 31 prosenttia alle 26-vuotiaista. Yli 35-vuotiaista näin vastasi vain 12 prosenttia.

Vastaavia tutkimustuloksia on saatu myös muissa varttuneimpia opiskelijoita koskevissa tutkimuksissa. Erkkilä ja Hämäläisen tutkimuksessa korkeakouluopiskelijoiden tuen tarpeesta ja korkeakoulujen roolista opiskelijahyvinvoinnin edistäjänä (2022, 29), jossa todettiin, että yli 32-vuotiailla oli enemmän ohjauksen ja tuen tarvetta opintojen sisältöihin ja suorittamiseen, järjestelmien ja laitteiden käyttöön sekä kirjasto- ja tietopalveluihin liittyen. Samaisessa tutkimuksessa todettiin myös iällä olevan merkitsevä yhteys siihen, miten mieluisia tapoja saada tukea ja ohjausta hyvinvointiin liittyen. Mieluisimpina tahoina yli 32-vuotiaiden keskuudessa tutkimuksessa oli tutoropettajat ja opinto-ohjaajat. Myös tässä tutkimuksessa tutoropiskelijoiden ohjauksen ja tuen käyttö oli yli 32-vuotiaiden keskuudessa pienempää kuin nuorempien korkeakouluopiskelijoiden. (Erkkilä ja Hämäläinen, 2022, 44).

Palvelun käyttö ei suoraan kerro sen tärkeydestä

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan eri palvelujen tärkeyttä itselleen viisiportaisella asteikolla, jossa 1 edusti vaihtoehtoa ”ei lainkaan tärkeä” ja 5 vaihtoehtoa ”erittäin tärkeä”. Vaikka opiskelijat yleensä arvostavat nimenomaan niitä palveluja, joita itse käyttävät, korrelaatio ei ole suoraviivainen. Esimerkiksi opintopsykologin tärkeys arvioidaan korkeaksi (keskiarvo kaikkien vastausten osalta 3,8), vaikka psykologin palveluja on käyttänyt vain 12 prosenttia vastanneista. Tämä kertoo siitä, että pelkkä tietoisuus palvelun olemassaolosta voi olla merkityksellinen. Opiskelija kokee, että voi tarvittaessa hakeutua palvelun piiriin, vaikka ei juuri nyt sitä tarvitsekaan.

Erityisesti opettajien tarjoamaa tukea sekä kirjaston ja Jelpparin palveluja 36 vuotta täyttäneet opiskelijat arvostavat selvästi muita ikäryhmiä enemmän. Sen sijaan varttuneet opiskelijat eivät pidä niinkään tärkeinä esimerkiksi opiskelijakunnan, opiskelijatutoreiden tai korkeakoulupastorin tarjoamia palveluja. Eri ikäryhmien palvelujen tärkeydelle antamat keskiarvopistemäärät käyvät ilmi kuviosta 1.

Kuvio 1. Miten tärkeiksi itsellesi koet seuraavat palvelut, keskiarvopistemäärät ikäryhmittäin

Asteikko. 1 = ei lainkaan tärkeää, 2 = ei kovin tärkeää, 3 = hieman tärkeää, 4 = tärkeää, 5 = erittäin tärkeää

Varttuneille opiskelijoille opintojen tukeminen

on hyvinvoinnin tukemista keskeisempää

Tulosten perusteella näyttää siltä, että varttuneet opiskelijat arvostavat etenkin suoraan opintoihinsa kytkeytyviä tukipalveluja. Sen sijaan yleistä hyvinvointia koskevat palvelut eivät korostu tämän ryhmän vastauksissa. Syynä saattaa olla yksinkertaisesti se, että monet varttuneista opiskelijoista saavat hyvinvointipalvelut jo jotakin muuta kautta. Esimerkiksi opiskeluterveydenhuoltoa ei koeta tärkeäksi, jos opiskelija on kattavan työterveyshuollon piirissä. Niin ikään opiskelijoiden keskinäistä verkostoitumista ja yhteistä vapaa-ajanviettoa tukevat palvelut (esimerkiksi opiskelijakunnan toiminta) saattavat jäädä etäisiksi varttuneille opiskelijoille.

Myös opiskelijoiden omalla kokemushistorialla on merkitystä. Osalla varttuneista opiskelijoista aiemmista opinnoista on vierähtänyt aikaa, eikä opiskelijoille tuolloin ole ollut tarjolla vaikkapa samanlaisia kuraattori- tai psykologipalveluja kuin nykyisin. Siksi niiden pariin ei osata hakeutua myöskään korkeakouluopintojen yhteydessä.

Tyypillistä opiskelijaa ei ole

Parhaillaan suomalaisissa korkeakouluissa on käynnissä lukuisia opiskelijahyvinvointia tukevia hankkeita. Monien hankkeiden ytimessä on opiskelijoille tarjottavien tukipalvelujen kehittäminen ja niistä tiedottaminen. Hankkeet ja muu kehittämistoiminta pohjautuvat tutkittuun tietoon, kuten opiskelijoille tehtyihin kyselyihin ja kartoituksiin. On kuitenkin syytä pohtia, nähdäänkö opiskelijat edelleen liiaksi homogeenisena ryhmänä.

Lehto ym. (2019) on kuvannut korkeakouluopiskelijoiden moninaisuutta osuvasti:

> *Ei oikeastaan olekaan olemassa mitään tyypillistä korkeakouluopiskelijaa. Korkeakouluun pääsevät opiskelemaan aiempaa useammin myös hakijat, joilla on jokin vamma, pitkäaikaissairaus tai mielenterveyden haaste. Korkeakouluopettaja voi saada kurssilleen opiskelijan, joka kulkee opaskoiran kanssa tai rollaattorilla. Ihmisten monenlaisuus on kuitenkin paljon muutakin kuin silmin havaittavaa. Yhdellä on kotonaan hoidettavana leikki-ikäisiä lapsia, toinen käy työssä joka ilta tullakseen toimeen, kolmas kärsii masennuksesta ja neljäs pahasta sosiaalisten tilanteiden jännityksestä, viides tulee päivittäin kampukselle kahden tunnin ajomatkan takaa, seitsemäs on vasta saanut diagnoosin luku- ja kirjoitusvaikeuksistaan ja kahdeksatta pidetään aina ihonvärinsä vuoksi vaihto-opiskelijana, vaikka hän on tavallinen suomalainen tutkinto-opiskelija.*

Viime vuosina on puhuttu lisääntyvässä määrin jatkuvasta oppimisesta. Opiskelu ei enää ole vain irrallinen elämänvaihe ennen työelämään siirtymistä, vaan oppiminen ja opiskelu jatkuvat eri tavoin läpi koko elämän. Tämä tekee yhä vaikeammaksi määritellä tyypillistä opiskelijaa.

Riittävät opiskelutaidot varttuneiden opiskelijoiden huolena

SeAMKin opiskelijoille suunnatun kyselyn vastauksissa kiinnittää huomiota se, että yli 35-vuotiaat opiskelijat hakeutuvat keskimääräistä useammin kirjaston ja tietohallinnon Jelppari-palvelun ohjauksen. Havainto herättää kysymään, liittyvätkö varttuneiden opiskelijoiden kohtaamat haasteet erityisesti opiskelutaitoihin, kuten tiedonhakuun, tietoteknisiin valmiuksiin tai tekstin tuottamiseen.

Tämä olisi ymmärrettävää, sillä monilla aikuisopiskelijoilla edellisistä opinnoista voi olla vuosiakin aikaa. Opiskelutaidot ovat saattaneet unohtua tai tämän päivän korkeakoulussa tarvitaankin uudentyyppisiä taitoja. Esimerkiksi verkko-opiskelutaitojen tarve on lisääntynyt nopeasti. Pystytäänkö varttuneille opiskelijoille tarjoamaan riittävästi tukea opiskelutaitojen vahvistamiseen koko heidän opintojensa ajan?

Tässä artikkelissa tarkastelun taustamuuttujaksi on otettu pelkkä biologinen ikä. Todellisuudessa ihmisen elämä jäsentyy huomattavasti monimuotoisemmin. Esimerkiksi Sugerman (2001) on kuvannut elämänkulun jäsentymistä elämänkaaren jaksoina (staegs), joihin liittyy tiettyjä tyypillisiä elämän tapahtumia. Esimerkiksi opiskeluvalmiuksien näkökulmasta olennaista ei ole pelkkä ikä, vaan näiden tapahtumien myötä kertyneet elämänkokemukset. Aivan samoin kuin korkeakouluopiskelijat kokonaisuudessaan eivät muodosta yhtenäistä ryhmää, myöskään kaikki varttuneet opiskelijat eivät kaipaa samanlaista tukea ja ohjausta opinnoissaan.

Tässä artikkelissa esitelty kysely toteutettiin osana Seinäjoen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun sekä niiden opiskelijakuntien (SAMO ja JAMKO) Opiskelijahyvinvoinnin yhteiskehittäminen (OHKE) -hanketta. Kaksivuotista hanketta on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Mervi Lehtola
Osaamisen kehittämisen päällikkö
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Sirpa Laitinen-Väänänen
Johtava tutkija
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Susanna Kanninen
Tutkimusassistentti
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Artikkelissa esitelty kysely on toteutettu osana Opiskelijahyvinvoinnin yhteiskehittäminen (OHKE) -hanketta. Hanketta on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Lähteet:

Erkkilä, M., Hämäläinen, I., Korkeakouluopiskelijoiden tuen tarpeet ja korkeakoulujen rooli opiskelijahyvinvoinnin edistäjänä. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, hoitotiede, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Viitattu 3.10.2022. https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2022/09/ErkkilaHamalainen.pdf

Kosunen, T. (2021). Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:35. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö.

Lehto, R., Huhta, A. & Huuhka, E. (2019). Kaikkien korkeakoulu? Raportti OHO! -hankkeessa vuonna 2018 tehdyistä korkeakoulujen saavutettavuuskyselyistä. https://ohohanke.fi/wp-content/uploads/2019/12/kaikkien-korkeakoulu-oho-saavutettavuusraportti.pdf

Nori, H., Juusela, H., Kohtamäki, V., Lyytinen, A. & Kivistö, J. (2021). Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa. GATE-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki: PunaMusta Oy. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-057-8

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.

Sugerman, L. (2006). *Life-span development: frameworks, accounts and strategies (* 2. painos). Taylor & Francis.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014).